

KNNV R12

23 aug. t/m 5 sept. 1998

1998

GRAUBÜNDEN

VAL SINESTRA

verantwoording:

- de dagverslagen zijn door de deelnemers verzorgd
- de tekeningen zijn ter plekke gemaakt door Elizabeth Baerselman
- Ger van Zanen heeft zorggedragen voor de planten- en paddestoelenlijst
- de vogels werden genoteerd door Siem Huyzen
- Gerrit Hutten heeft een geologische uitleg geschreven
- de omslag is verzorgd door Mouse Roelofs
- het typewerk is gedaan door Dory Beulink

Deelnemers - Val Sinestra, Graubilinden,
23 augustus t/m 5 september 1998

Elizabeth Baerselman	Amsterdam
Ina Boelaars	Amsterdam
Ems Boogaard	Castricum
Anneke van Dam	Sittard
Ben van Dijk	Arnhem
Liesbeth van Es	Lelystad
Jennie Hendriks	Groningen
Minie Horstink-Eskes	Zutphen
Siem Huyzen	Heveadorp
Gerrit Hutten	Hengelo
Jan Jonker	Lippenhuizen
Ans Kallansee	Utrecht
Nel Kreger-van Rij	Haren
Simon Kuitwaard	Bergen
Elly Pees	Oegstgeest
Marrie Pottjewijd	Emmen
Kees van Rijn	Den Haag
Jopie Schrauwcn	Roosendaal
Nance Vodegel	Tienhoven
Maria Vos-Koevoets	Nijmegen
Henriëtte v. Waart-v.d. Bergh	Havelte
An Westerveld	Amsterdam
Ger en Jannie van Zanen	Amsterdam
Ineke Zwarekant	Zoetermeer

reisleiders: Mouse Roelofs en Dory Beulink

medereiziger en in de groep opgenomen:

Lies Homminga Heiloo

zondag 23 augustus

Nel Kreger

We vertrekken met de bus vanaf station Arnhem om 9 uur. Iedereen is op tijd aanwezig; een stel waaronder onze leidster Mouse, heeft in Elst gelogeerd in hotel "De Vereniging", vrij dicht bij het station. Jopie raakte onderweg hierheen haar rugzak kwijt, wat s'avonds tot vele telefoontjes en bezoek aan de politie leidde.

Het weer is zondag goed, bewolkt, later zonnig, zodat het zo warm in de bus wordt dat de air-conditioning het niet aan kan. We rijden over de westelijke autobaan naar het zuiden door mooie, stilte gebieden. Om 12.15 uur is er een pauze. 's Middags rijden we via Zuid-Duitsland naar Oostenrijk met een stop onderweg, om ong. 4 uur. Op de grens, in Bregenz, verlaten de gasten voor o.a. Tagstein ons om met een eigen bus verder te gaan. Via de Arlberg-tunnels kunnen wij in Landeck en het Inn-dal. Op de grens met Zwitserland, in Martina, eten we in Hotel Engadinia, terwijl onze spullen worden overgeladen in een kleinere bus. Dan verder in het donker via Sent naar Val Sinestra, waar we ong. half 10 in het Kurhaus aankomen. We worden ontvangen met thee, krijgen onze kamers toegewezen, waarna we bij het ruisen van de beek in slaap vallen.

maandag 24 augustus

Nance Vodegel

De eerste dag in Val Sinestra. Inloop- en kennismakingsdag.

Wanda van het "Kurhaus" vertelde iets over de gang van zaken en beschreef een inloopwandeling naar Zuort en Vna. Daarna gingen we op pad, met zelfgemaakte lunches en koffie of thee in onze thermoskannen in onze rugzakken. De pret begint trouwens al bij het "Kurhaus" zelf. Holsteelboleten, Spateltrilzwammen, Leverbloempjes, Campanula etc.

Lopend naar beneden naar restaurant Berghaus meerdere spookorchissen op de helling gesigneerd. Zoveel planten onderweg. Een aantal snellere lopers gaat vast vooruit tot de brug over de La Branca in de hoop er de Waterspreeuw te zien. En om er te wachten op de achterblijvende botanici. Tenslotte deelde de groep zich op. Gewapend met een portofoon ging de snellere groep vast vooruit. Eerst richting Vna, omdat de kortste weg naar Zuort mogelijk door de

Rotskruiper
Rotszwaluw
Steenarend
Tapuit
Torenvalk
Vink
Waterpieper
Waterspreeuw
Wespendief
Winterkoning
Witte kwikstaart
Zanglijster
Zwarre specht
Zwarre roodstaart
Zwarre mees

overige dieren
Capra ibex
Capreolus capreolus
Cervus elaphus
Elionys quercinus
Eresus Niger

Marmota marmota
Rupicapra rupicapra
Sciurus vulgaris
Steenbok
Ree
Edelhert
Eikelmuus
oranje/rode spin met zwarte stippen
Marmot (veel gezien en gehoord)
Gems
Eekhoorn

vlinders

Apollovlinder
Atalanta
Distelvlinder
Gehakkelde aurelia
Grote beervlinder
Kleine vos
Kleine vuurvlieger
Koevinkje
Ligusterpijlstaart
Luzernevlinder (gele en oranje)
meerdere soorten Blauwtjes
meerdere soorten Zandoogjes (o.a. *Erebia aethiops*)
Morgenrood
Sint jansvlinder
vele soorten sprinkhanen (o.a. soorten met opvallend gekleurde achtervleugels)
Weideparelmoervlinder en andere parelmoervlinders

Geraadpleegde literatuur:

Algemene geologie van A.J. Pannekoek, uitg. 1973.
S.N.P. Natuurgids Engadin, S.N.P. natuurreizen, 1992.
Grondboor & Hamer, 1998 nr. 1, Ned. Geol. Ver.
Zwitserse Alpen geo. nr. 1984, St. Geol. Activiteiten.

vogels

Alpenheggemus
Alpenkauw
Aanhaan (?)
Beflijster
Boerenzwaluw
Boomklever
Boomkruiper
Buizerd
Ekster
Goudhaantje
Goudvink
Groene specht (veel gehoord, weinig gezien)
Havik
Italiaanse mus
Kramsvogel
Kruisbek
Kuifmees
Lammergeier

Dit was zeer spectaculair. Dinsdag 1 september, Nationale park (P9-P7).

Matkop
Notenkraker (veel)

Paapje

Putter

Raaf

Rode rotslijster

Langs grote pad boven het hotel richting Zuort/Pra San Flurin. (28-9 en 30-9)

naby VAL SINESTRA

ZUOT GRABUNDEN

beek gedeeltelijk weggeslagen kan zijn. Na een korte klim komt de tweede afslag naar Zuort, die leidt naar een prachtige, heel speciale Allium. Daar gebruikt de snelle groep de lunch en volgt er een nieuwe opdeling tussen mensen die stevig door willen wandelen en intussen vogels hopen te zien en een wat langzamere groep die ook nog wat planten wil zien.

De snelle groep loopt stevig door, zien nog wat meesjes en drinken koffie bij een restaurantje te Zuort, bekijken nog even het huis waar Mengelberg als banneling heeft gewoond en lopen dan stevig door naar Vna. Intussen is het flink gaan regenen.

De tweede groep komt wat later in Zuort aan na vele planten te hebben gezien. Waarbij vooral de fraaie Franje- en Zijdeplantgentianen indruk maken, en de vele, helaas al uitgebloeide orchideeën, waaronder het Vrouwenschoentje en prachtige distels, zoals de Zil-verdistel.

Indruk maken ook de aardpiramides bij Zuort. En dan terug naar

Het is het ijdeleek van de ijssleden, want hij de Alpen meerder ma-
ten volledig met zijn waren bedekt. Met uitzaadende watervallen
van enkele hoge loppen zoals bijvoorbeeld de Matterhorn. Deze
hadden hun scheppe warm, nog steeds behouden. Het grootste deel
van het geberge heeft zijn warm gekregen door de grotereende wer-
kings van gletsjers.

Gletsjers vervalen een dynamisch gedrag uit te volgen in de ric-
hding waar ze de miste weerslaand ontvinden. Tijders di-
poteren ook het gruis in silicium wat in de ijsmassa was opgesloten.
Het wordt nu verloopt vanaf op diverse plaatsen afge-
spreid dan van morenes. Een rivier of beek ziet eruit
Hetzelfde dan op de bodem een v-worm uit, wat kenmerkt voor
zoutts is. In zijn beek - of rivierbedding liggend vaak zeer grote rots-
blokken. Ze zijn er oorspronkelijk aangesloten door een gletsjer hef-
legd (o.a. te zien in het Val Sustera). Moraines treft men als opval-
lende nog aan in zijn dalen, maar ook in de zwemden van een beek - of
rivierdal. Het water heeft zich dan een weg gezocht door het wille-
wecrsland gevende morenamentaal.

Morene afzettingen worden aan de zijkant een aangespoeld door
ruggenwater. Een bijzonder voorbeeld hiervan was te zien bij Zout-
(de z.g. aridpluviaalides).

De wandeling was beschreven als een 4 uren looch, maar degenen die dat presenteerden, kijfden niet naar vergoeding, ziel gecreëerd door
haar wege volop van alles wat er te zien was. Op ons gemaak-
beideken we de bloemen die wilderig kunnen. Wat een
mooi land en wat een prachtig weer hadden we. Daar het werd
steeds later want door het vele regen en nog een zike onderweg
kwamen we niet op tijd in Vira.

Voor de seniores onder ons, was de nacht daar heel kalmme-
veel te zwart, vooral de klim, in het trivertje, was heel moeilijk.
Toen we eindelijk om half 8 in Vira aankwamen, hebben we naar 1

dagdag 25 augustus (9) Jopie Schuurman

Om half negen met de bus naar Lechlin, een landelijk stil dorp met
een heel oud kerkje. De schapen lopen er door de dorpsstraat te
rennen huisdiergeleden met een bokken in de straat. De huzzen zijn
allemaal verschilderd met bokkenramen en hofsteden langs de ramen.
Op de grote muurvakken zie je ook verschillende met religieu-
ze voorstellingen. De bedoeling was, dat er een paar verschillende-
ken werd om te schijden. Drie van ons maakten daar gebruik van
Dorij direct op slap. Van de rest gingen er een paar koffiedrinken.
Er was genoeg mool te zien. De groep slotes wantelaren ging met
een hand om te schijden. Drie van ons maakten daar gebruik van
hetzelfde. De bedoeling was, dat er een paar verschillende-
ken werden begonnen vast aan de geplande wandeling, zodat het voor
muise een hele klus was, nog een beetje overzicht te houden over
anderen begonnen want aan de geplande wandeling, zodat het voor
het been.

De wandeling was beschreven als een 4 uren looch, maar degenen die dat presenteerden, kijfden niet naar vergoeding, ziel gecreëerd door
haar wege volop van alles wat er te zien was. Op ons gemaak-
beideken we de bloemen die wilderig kunnen. Wat een
mooi land en wat een prachtig weer hadden we. Daar het werd
steeds later want door het vele regen en nog een zike onderweg
kwamen we niet op tijd in Vira.

Voor de seniores onder ons, was de nacht daar heel kalmme-
veel te zwart, vooral de klim, in het trivertje, was heel moeilijk.
Toen we eindelijk om half 8 in Vira aankwamen, hebben we naar 1

dagdag 25 augustus (9) Jopie Schuurman

De wandeling was beschreven als een 4 uren looch, maar degenen die dat presenteerden, kijfden niet naar vergoeding, ziel gecreëerd door
haar wege volop van alles wat er te zien was. Op ons gemaak-
beideken we de bloemen die wilderig kunnen. Wat een
mooi land en wat een prachtig weer hadden we. Daar het werd
steeds later want door het vele regen en nog een zike onderweg
kwamen we niet op tijd in Vira.

Voor de seniores onder ons, was de nacht daar heel kalmme-
veel te zwart, vooral de klim, in het trivertje, was heel moeilijk.
Toen we eindelijk om half 8 in Vira aankwamen, hebben we naar 1

ze samengevat in een aantal complexen. In zo'n complex worden dekbladen samengenomen die wat opbouw en hun positie betrifft bij elkaar horen. De z.g. complexen worden de Helvitiën, Penniden en Austriden genoemd.

- Helvitiën:** Deze bestaan uit gesteenteseries die zijn opgebouwd uit materialen die werden neergolegd in een ondiepe zee (kalken, mergels en zanden). Dit heeft plaats gevonden in de randzone van de Tethyszee, het zuidelijk deel van het Europese continent.
- Penniden:** Deze vertegenwoordigen de lagen uit het diepe gedeelte van de Tethyszee. De gesteenteseries bestaan hier in hoofdzaak uit basaltlava en diepzeeklei.
- Austriden:** Dit wordt ook wel Oost-Alpen genoemd. De gesteenteseries hiervan vertonen overeenkomst met die van de Zuid-Alpen. Het zijn dikke kalksteenformaties die het landschap van de Dolomieten en het Engadin hebben gevormd.

Landschapsbeschrijving

Engadiner venster.

Een bijzonder geologisch verschijnsel doet zich voor in het Inn-dal. Door erosiewerking van de rivier de Inn, heeft men in de dalbodem zicht op het Pennisch dekblad complex. Men noemt dit het Engadin venster. De bodem bestaat daar uit glimmerschisten, ook wel aangeduid als Bündner schiefer. In de zijwanden van het dal komen echter kristallijne gesteenten voor als gneizen en granieten. Deze gesteenteseries behoren tot het Austridendeckblad complex. Het bronwater wat op diverse plaatsen in het venster aan de oppervlakte komt bevat veel mineralen. Het voorkomen hiervan heeft het ontstaan van kuuroorden in het begin van deze eeuw tot gevolg gehad.

Als we het landschap van het Engadin verder beschouwen, kunnen we vaststellen dat er op vele plaatsen naast vast gesteente ook dikke lagen gruis met stenen voorkomen. Deze lagen zijn ontstaan tijdens

het gebeld, voor een busje, om ons thuis te brengen. We kregen gelukkig nog een lekker maaltje voorgezet. Mouse heeft de zieke Henriëtte verzorgd en de dokter werd gebeld. Het was een veelbewogen dag.

dinsdag 25 augustus (***)

Ina Boelaars

De bus brengt ons naar Tschlin, 1533 meter hoog. Vandaar valt de groep in tweeën. Negen wandelaars wandelen via Tschlin naar Vinadi, de rest maakt vanaf Tschlin een kortere afslag terug naar huis.

Tschlin is een heel aardig boerendorpje met veel originele Engadiner woningen en met gegraveerde versiering. Daarnaast nog 17de eeuwse woningen bestaande uit half hout, half steen. Het oude kerkje uit 1515 had versleten maar zeer fraaie middeleeuwse fresco's en een Romaanse toren. Het geheel inspireerde tot het maken van foto's.

De wandeltocht gaat via Vadraint naar Vinadi. Al snel zien we verschillende soorten roofvogels o.a. de Steensarend, Havik en Raaf. Vrijwel de gehele wandeling worden we omringd door Herfsttijloos en worden we vergezeld door de Kranssalie, is nieuw op de lijst. Er staat ook Trollius en Aarereprijs. Onze eerste rust is op een Alpenweide waar het uitzicht erg mooi is. Verschillende soorten sprinkhanen geven een concert. Als we verder lopen zien we een schitterend groepje Gouden koraalzwammen. Het Behaard klokje geeft aan dat de omgeving zuurder wordt. Er staat ook Bruine klaver. Veel vinders doen zich te goed aan nectar. Parelmoervlinders, Dagpauwogen, Luzernevlinders, vele Blauwtjes en Erebia aethiops. Bijna midden op het pad een prachtige Kruisbladgentiaan. Als we Vadraint bereiken is de hoogte 1680 meter. We zullen een steile afslag moeten maken naar Vinadi en genieten van het prachtige Alpendal rechts van ons. op weg zien we een zeer zeldzame Spijkerzwam, Beredruif is heel aardig en heel bijzonder de Rode aardbeispinazie. Zo nu en dan ruiken we aan Kleverige salie en we ontdekken o.a. Brilkruid en Driedistel. Het valt ons op dat er veel Franjetgentiaan staat. Ook Geel vingerhoedskruid, de Echte goudenroede, Groot en Klein duivelsnaaijaren sieren het gehele. Met de Geschubde stekel-

dage van de avve.

winter uitsluistend vnn. De Notenkraker zorgt zo voor de perspect-

voet in de boom, op verschillende plaatsen. Daar leeft hij in de

massoen dai de Notenkraker die we horen en zien leeft van de zaad-

van de avve. Hij verzaakt ze en verspilt ze hier en daar.

Want meer bijz. over de avve, is bepaald soon den die op grote

logische wester. Gertt zat hier uitgebreid verslag van doen.

het passeren van een groep kantoordeuren vertelde Peter over het ge-

zich zjin de afgelate sticcon en hier en daar mochten hevelles. Bij

1. Hecht niet weg van de swa's. De stiild was hier lat. Daarvan te

aangetroffen siccien wallfijes en cagoss ontstonden.

Op de hecweg wees Peter ons op verschillende aspecten van het

landschap. Zoals de beouwde grond waardoor het bewerken van de

in can vroeger kunn.

vect crouweldig te bercken. Boddies gevallen ann tot war de geleger

derd en vooral vnn het prachtige panorama genoot. De geleger is te

zæ. Daar wordt gewandeld, luieren near planeten glocken, geschi-

chuge doot het nittig an en wordt by de Moreertsch-gleester alge-

Een enkeling ziet dan ecen Waterperspœuw ic draken gecff. Mijn

dui wal hissen de groote bosser, soms geest ec zich helemal bloot

met wte speten necht ec har natuulike loof, soon zich nu en

ons allen ecst een schitterende loch door het land. Crisplunw

Met z'n allen in 2 kleine bussen, later overgestapt in de tweedekker.

Een doel van de groep gaan naar het Nationale park. We maken met

langsdaat in de bodem. Er vormen zich op dece wize dikkie sed-

as sediment op de bodem afgezet. Door het gewelv van het vasteland

landzones van de Techisee wordt erosiemateriale van de

water mantelgestremme als basis de bodem grot vorsten. Ann de

de bodem van dece onddepcoec en cr omstrennen dan decess breedte

onddep see, genoemd Telrys. By voorstanding van de proccs breedt

Door reek in de ardester dicht de bodem. Er ontslaat hierdoor een

weeldezaam, bekkendes hebbend doortopen. Bensgouind drinnen we

aan een laef een drakte. Ben van ons nemm Bussimast (met "y") een

soort appelsap met park. We kunnen terugzien op een prachtige

mooie dag

De grote groep die via Tschlin zon afslaten naar huis verdwaaide, en

kram pas lat per bus weer thuis

Amaria Foss-Koevoets

woensdag 26 augustus ('9)

Gewit Fluut

Geologisch verslag natuurreservaat Engadin

Oosttaan van de Alpen

Het proces hiervan begin al in de Triasperiode (245 milj. jaer gecc-

der), Ger Europa en Oer Afrika verwijderen zich dan van elkaar.

Door reek in de ardester dicht de bodem. Er ontslaat hierdoor een

weeldezaam, bekkendes hebbend doortopen. Bensgouind drinnen we

aan een laef een drakte. Ben van ons nemm Bussimast (met "y") een

soort appelsap met park. We kunnen terugzien op een prachtige

mooie dag

We vindigen de wandelring in Vinaldi op 1088 meter, nadat we een

hier zeldzaam, bekkendes hebbend doortopen. Bensgouind drinnen we

aan een laef een drakte. Ben van ons nemm Bussimast (met "y") een

soort appelsap met park. We kunnen terugzien op een prachtige

een boomstronk. Bij het laatste bruggetje zagen we net 2 Waterspreeuwen de hoek omvliegen. Tegen 16.00 uur waren we weer op de Parkplatz en wachten we op de bus voor de terugtocht. Groot was de verrassing, dat er maar een kleine gele bus voorreed. De chauffeur (Peter) vertelde dat de grote panne had met een slang en dat er nog een jeep en personenwagen zouden komen. Even later reden we in colonne langs het Adelaarsnest naar Scuol en via Sent naar Val Sinestra.

vrijdag 4 september (*)

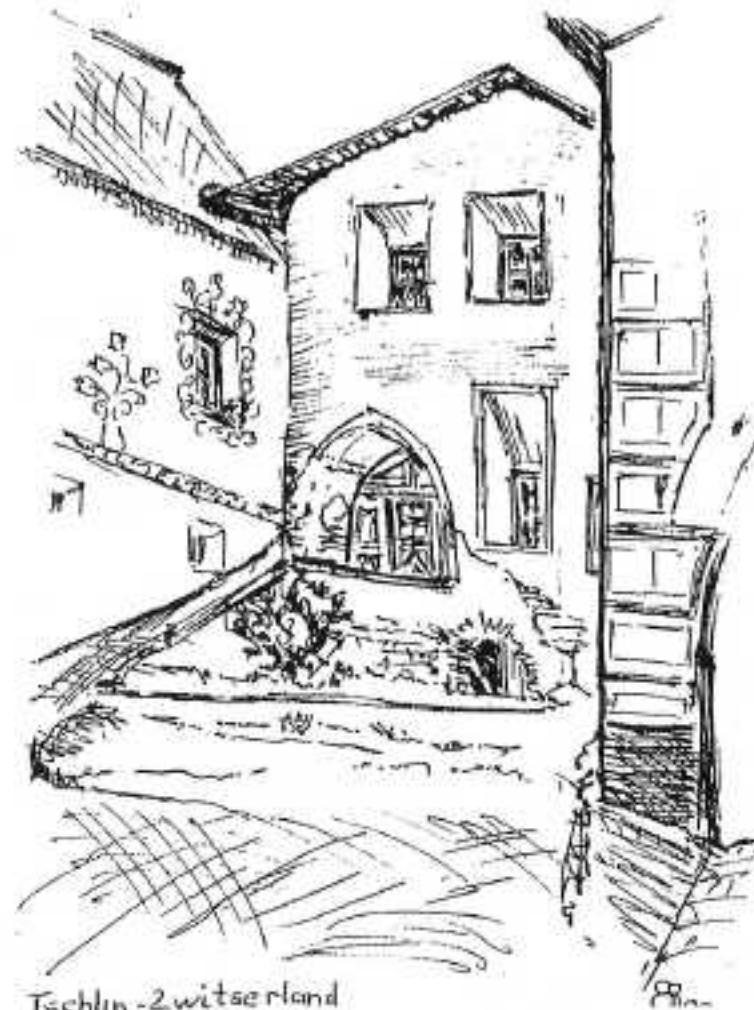
Nel Kreger

Naar S-Charl. We vertrekken om half 9 met de bus via Sent en Scuol naar het Clemgia-dal, toegankelijk door een kloof. Het is aanvankelijk wat nevelig, later zonnig.

Het grootste deel van onze groep wandelt vanuit S-Charl langs de ruisende Clemgia het Tamangur in over een langzaam stijgende weg, en weer terug. Tamangur is een groot arvenwoud. De arve, met 5 naalden in een pakketje, is een prachtige forse boom, die goed timmerhout levert wat bijv. in de z.g. Arvenstube wordt gebruikt als wandbekleding. Het ruikt lekker. De vruchten, de arvenappels, dienen als voedsel voor de Notenkraker, d.w.z. de zaden cruit. De harige resten vinden we overal op de grond. Door de hierin nog overgebleven zaden vindt verspreiding van de arve plaats door de Notenkrakers. We zien en horen deze vogels geregeld.

Het is een heerlijke wandeling, waarbij we o.a. een Apollovlinder zien. Enkelen van ons maken op de terugweg een ommetje over een hoger gelegen pad via Alp Tablisot. Terug in het dorp, drinken we koffie met gebak in Gasthaus Majorie op het terras. Daarna bezoecken we het aardige Museum met tentoonstellingen over de vroegere mijnbouw (zilver en lood), over Dinosauriërs en over bruine beren, die lang geleden in deze streek voorkwamen.

De bus haalt ons om 16.30 uur op. Na deze mooie laatste dag gaan we verwoed koffers pakken, die 's avonds om 20.00 uur beneden klaar moeten staan, en kamers schoonmaken. Om half negen komen we in het KNNV-zaaltje bijeen, waar Kees namens ons allen de leidsters Mouse en Dory hartelijk bedankt voor onze prachtige reis.

Tschlin - Zwitserland

'n Stel mensen werd op weg naar de Berninapass bij de Diavolezza-kabelbaan afgezet, waar ze mee over de gletsjer heengingen. Een comfortabele manier om veel hoogte- en gletsjerervaring op te doen! Als extra toegift ging 't vervolgens naar de Berninapass, er overheen en weer terug, schitterend zo temidden van de reuzen! Op de pas gingen we hincchen, planten bekijken en vooral weer genieten van de

De bewegingswijzer langs was meer uitgediept, zo kunt hier niet verduin-
len! Cover een zig-zag pad liepen we naar de Alp Tavut, een kleine
alpenboerderij, waar niet de was werd opgehangen. Hier was een
hele vesteappel; 3 vinkens, bewonderd en geëlogieerd door de niet-
veggetariërs. Overal hoorde je de keetebellen rinkelen, een rustige-
heid gevuld. Boven de lange hellingsvloog een hele groep Alpenkau-
wen moet him typische hoge gekluit. Deze Alm lag op 2121 meter.
Vandaar ging het hoger en hoger richting Melito Tavut, een roode
top, op dit gedecideerde werd de Dwergetrochis in een mooie oranje spin
(Erreus niger) geslingeraard door overjivertje KNNV's. De 2 bergr-
geiten liepen, zodas gewoonlijk, weer voorop. Tegen 12.30 uur was
iedereen op de top van 2420 m.e.m.

Op het laatste gedecideerde werden we verrast door een langsreliende
Stereinaard, welke duidelijk hoger en hoger vloog.

Vanaf de Melito Tavut hadden we een groot panorama op de omge-
geenden bergen. In de diepte lag Val Münigen en je zag nog net iets van
Söll. We bivakkerden minstens een uur op de top en liepen via
hetzelfde pad terug. In het mistgebied voor Wild werden 5 Edelbergen
gespoten. Langzaam daalden we al, terwijl Alpenmuismotion alarm
sloegen. Omdat we iets anders hopen, mochten we de bekende "overspiering" via
het zich eens verwennen door KNNV's.

Wrijdag 4 september (***)
Bent van Dijk
dilezelfde avond hiescenhda's van Lelisse

Copyright Fludger

Op een goed moment was het tijd om de zwervertjes over de Moltke-straat-ch-gletsjer, die toch maar weer naar de andere tenuigkeerden, op te halen en daarvan op de uitgesproken plek degene die in het Neder-saal Park een locatie maakten. Weer overgestapt in Seoul van de tweedecker naar de kleine busser. Hetzelfde wil over de vele indrukken wachten die positieve woordtjes gaan. Volledig van de vele indrukken kunnen we niet te laat aan ons jan 't dagelijks heerlijke mail te gaan.

(\rightarrow) suspension of suspension

Dagel: niet zetten van diverse discussies die hierin voorzakmen. Rondtijd: een rondtijdperiode waarin verschillende discussies door hetzelfde bestuurder worden behandeld. De bestuurder moet de verschillende discussies volgen en de verschillende discussies kunnen worden gestart door de bestuurder. De bestuurder moet de verschillende discussies volgen en de verschillende discussies kunnen worden gestart door de bestuurder.

We deegminchen onze wintervakantie van de hukkertijdsje van de beek. Het eerste deel was minder interessant. Waar de hukkertijdsje weg over- gaat in een visschad world het better. Aangetrokken bij de grins van ZE leeken blijken dan ze niet echt bang voor ons waren en gingen dan ook gewoon verder met hun dagelijkse bezigheden. Dat gaf ons de gelegenheid ze van vrij dicht te kunnen waarnemen.

Wé vervolgden onze weg over een gemarkeerd voelpad. Want we zijn een grote groep Zwitserse wandelaars die niet hun wandeling willen verstoren. Niet leuk voor ons, want we zitten nu tussen een massa die zich moestarm omhoog bewegen over een vrij steil gedeelte van de route. Er wordt dan ook al gekwetterd om omhoog te komen. Waarbij het ovaal dat link valt al gekwetterd om omhoog te komen. Waarbij het ovaal dat ook de hechtdraagse Zwitser niet zo goedleerd meer is om in de ber-

donderdag 3 september (***)

Dory Beulink

Wandelen van Sent naar Scuol.

In Sent stappen wij uit de bus. We lopen omhoog langs de mooie huizen van dit pittoreske dorpje en slaan linksaf richting Scuol zodra we de laatste huizen achter ons hebben gelaten. In het dorp zelf hebben we al de nodige vogels gezien: Boeren- en Huiszwaluwen, Zwarte roodstaart en Witte kwikstaart. De weilanden bieden een goede gelegenheid om al eerder gezien planten nog eens rustig te bekijken. We zien een grote groep Kramsvogels, Putters en twee Notenkrakers. Als we de asfaltweg verluten komen we over een karrenspoor waar Vleugeltjesbloempjes staan. Hiermee doet deze plant zijn reputatie eer aan. Vleugeltjesbloem is een karrenspoorplant. Doordat deze plant enigszins tegen betreding kan en de meeste andere planten niet, kan ze zich handhaven waar anderen dit niet kunnen. Weegbree heeft dezelfde eigenschap, maar kan tegen heel veel betreding.

Het is een vrij forse klim, echt drie-schoentjes, en het weer wordt steeds slechter. Overal in de weilanden horen we Marmotten, gelukkig laten ze zich af en toe ook zien. Na een uur of twee gaat het echt regenen. Als Gerrit zijn jas aanstrekt wordt het weer droog, maar zodra hij z'n jas weer uitdoet gaat het weer regenen. Het wordt echt kil en we lopen letterlijk door de wolken. We besluiten met de Bahn terug te gaan. Alleen Ben is wat afwisselend. Omdat we door en door koud zijn geworden gebruiken we iets warme in restaurant "La Motta". Soep en pijs blijkt een goede combinatie?

Als we de liftjes instappen blijkt waarom Ben hier niet zo voor voelde. Hij heeft nog nooit in zo'n ding gezeten en probeert met geweld de deuren te sluiten, die na enige tijd vanzelf dichtgaan. Reden tot hilariteit. Het uitzicht is minimaal door de nevel/mist/wolken. In Scuol aangekomen lopen we nog even door het mooie oude gedeelte van dit stadje. Bij Belvédère worden we weer opgehaald voor de terugreis.

s'Avonds gaat een gedeelte van de groep naar een vioolconcert van Michael Grube. Dit concert wordt gehouden in de kerk van Sent en is, naar horen zeggen, zeer de moeite waard geweest. de rest bekijkt

Als we in het verbrede dalgedeelte van Trupchun aankomen kan het genieten van de fantastische bergwereld beginnen.

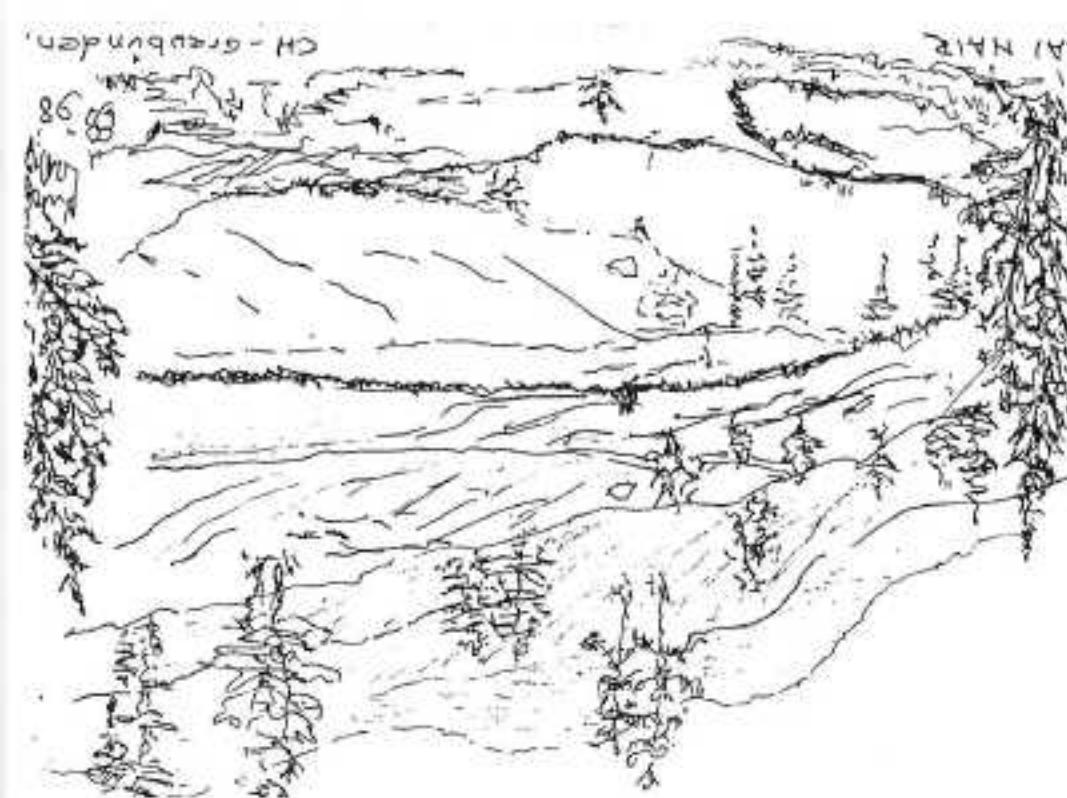
Er worden veel planten- en bloemensoorten ontdekt als ook voor ons meestal onbekende vogelsoorten. Vooral de Notenkraker en de Steenarend zorgen daarbij voor veel opwinding. Op de hogere bergflanken wordt ook het wild ontdekt, wat eigenlijk hoofddoel was. Speurneuzen voorzien van goed kijkermateriaal, vertellen dat ze 20 Steenbokken en wel 100 Edelherten hebben waargenomen. En natuurlijk ook vele Marmotten.

Voor de diverse gevonden planten en waargenomen vogels, zie bijgaande lijst...

Op de terugweg lopen we het voetpad aan de andere kant van de beek. Het pad loopt hier hoger en we hebben nu uitzicht op het gedeelte wat we op de heenweg hebben gelopen. Landschappelijk is het veel fraaier en de bomen zorgen voor de nodige schaduw. Veel interessante waarnemingen worden er op dit deel van het pad gedaan. Morgenzon en de nodige vochtigheid zorgen voor een ideaal vegetatiедek. Ruim op tijd komen we bij de parkeerplaats aan. De bus brengt ons daarna weer naar ons hoge verblijf in Val Sinestra. Onderweg wordt door een enkeling nog een Waterspreeuw in de laag gelegen Inn waargenomen. Een erg geslaagde excursie dag.

Waarnemingslijst van loopgroep

Voorjaarsgentiaan	Steenarend
Sneeuwgentiaan	Buizerd
Veldgentiaan	Torenvalk
Dwerggentroost	Notenkraker
Zilverdistel	Alpenkauw
Peperboompje	Kuifmees
Groene nachtorchis	Boonkruiper
Linnacusklokje	Prachtanjer
Zanglijster	Alpenberedruif
Goudhaantje	Knautia
Waterspreeuw (vanuit de bus)	Peervormige stuifzwam een Russula
Rode bosbes	Duivelsbrood
Rijsbos	een Ridderzwam
Arve (Alpenden)	
Maanvaren	
	ong. 20 steenbokken ong. 100 Edelherten ong. 15 Alpenmarmotten 1 Eekhoorn

Om 09.30 uur vertrok de bus naar Denkt. Daar stapten de wandelaren uit om naar Sionell te lopen. De rest, 16 minuten later, reed door naar Tarsasp. Het kastell Tarsasp lag schitterend boven op een rots. We kwamen er de vele bloemen, het uitzicht en het fraaie Groenke geschenke van een vriendin niet zo veelbelovend uit maar toen kwam de praktische Boswachter en eerste niet zo veelbelovend uit maar toen kwam de praktische ons verrichten.

Voorraden wil het bos langsgegaan was er een afslag naar Scoul waar Kees en Amélie ons wachten. Kees en Amélie ons vrienden.

Het bos zag er eerst niet zo veelbelovend uit maar toen kwam de praktische Boswachter en eerste niet zo veelbelovend uit maar toen kwam de praktische ons vrienden.

De Hele dag had het al gedaagd, maar nu begon het echt hard te regenen. Als een stel goedbeklede oude mannetjes kwamen we in Tarsasp aan, waar we tegen + uit weer vertrokken. In Scoul bleken we kecs en de wandelaren op en Amélie in Scoul.

Jenine Hendricks

donderdag 3 september (4)

www.rub.de/zv/dokumente/

(c) reisende /z/ Variationen

Het is zonnig weer. Peter kijkt zijn ogen. De busstoel is een uitwisselende stoel over de Recschenen en langs de Recschenen in Oostelijk. Langs het dorp Nauders, een toeristische plaats met veel Nederlanders. Het wacht hier altijd. Aan de bovenkant is dat goed te zien. In een zwemmer stokt de toren van een kerk boven het water uit als toets-hische attractie. De rest van het dorp is onder water verdwenen. Er zijn nog een weiland en de naam Klassieke Dickelech heeft.

omdat het de vorm van dit voorbeeldige uitk heeft. In Al Frimsterin- de word veel thuis gekweekt; kerzen en appels, waar sterke drank van wordt gesold.

Vroeger ging een tukke leertijd niet de postbus een tocht maken. Toen Finstermunde Alt Finstermunde Na ligt de grenspost bij De houten huizen in de weilanden achtergeen de bochtmeers, om het hoofd over te laten droegen. Als Val Stinsstra in het voorjaar nog dik in de sneeuw lag is het hier al pratig weer. Dan door lathie naer Schlimme Koffiesop en weer ome wondelaars wiele impossante kooester "Habteberge". Even later staan het gruwel oude kooester. Het is geschild door Eberhard von Tassan met onderstauning van zijn broer Ulrich, bisschop van Chur, tussen 1089 en 1095.

Het liefste eens, toen de Financieën hier naar toe gingen. Vanaf 1931 is het een Bemiddelijner kooester dat er van 1946 tot 1986 een partij. De muurschilderingen in de crypte zijn van grote historische waarde. De bisschoppen die met de troer de Aalge Daraan weet meer Zwitseland door het Val Maastricht, waar we het eercrime kooester Maastricht bezoken. Door zijn eenwoud erg moedig aard de Grote heet het laren bouwen, als dan dat hij de ges goed

woensdag 2 september (***)

Siem Huyzen

Beklimming van de Schwarzhorn 3147 m.

We werden heel geriefelijk met de bus naar ongeveer 2200 m gebracht, vanwaar we met 12 personen aan de klim begonnen. We werden om 10.00 uur, naar later bleek iets te lang, afgezet. Na 10 minuten lopen waren we bij de Postautohalte, waar de eigenlijke klim begon. Toen bleken er nog 11 over te zijn, één was afgehaakt vanwege knieproblemen. Omdat Dory een hoogtemeter om de pols droeg konden we de klim goed volgen. We liepen volgens het Zwitserse schema: na 1 uur waren we 300 m. hoger. Na een korte pauze, waar we in een meerje beneden ons een Waterspreuw zagen jagen, zowel boven als onder water, klommen we weer 300 m. Daar bleef nog een van ons achter, zodat we met 10 personen, waaronder 2 niet KNNV'ers, naar de top klommen. De Bacillus Montanus had vat op ons, en ieder wilde voor de lunch naar het kruis, wat al goed zichtbaar was. Om precies 1 uur waren we boven en we waren binnen Zwitsers schema gebleven: 950 m. in 3 uur! Een prestatie, maar de route was goed gemarkerd en niet al te zwaar.

Het uitzicht was niet optimaal (de Bernina zat in de nevels), maar toch de moeite waard. Davos was goed te zien, zelfs de Piz Arina dachten we te zien. Om de top vlogen enkele Alpenkauwen. Ook zagen we enkele gletsjers. We luncheden op de top, waar de temperatuur en atmosfeer heel lekker was. We hoorden later, dat het in het dal erg warm was geweest.

Natuurlijk werden veel foto's gemaakt en na ruim een half uur ging en we terug. Enkelen zagen nog 3 Steenbokken, door een Zwitser aangewezen. Op een klein suucuvelldje konden we nog even "speels" zijn, wat schrijver dieses lichte verwondingen bezorgde. Beneden vonden we ons verloren schaap tussen de echte schapen als herderinnetje terug. Daar had ze Alpenheggemussen gezien en er werden een paar bijzondere plantjes gevonden.

Op de pas dronken we nog wat en enkelen probeerden er de Apfestrudel, waarna de bus ons weer naar Val Sinestra terugbracht. We waren zeer voldaan, het was fijn een hele dag boven 2000 m. te vertoeven.

was doorgekomen, toen hij het Lombardische rijk veroverde (774). Het wordt nu door nonnen bewoond, die er o.a. Engadiner kleedrachten vervaardigen. De Karolingische schilderingen uit 800 zijn wereldberoemd. Tegen een pilaar staat een beeld van Karel de Grote.

Dan klimt de bus over de Ofenpas, 2149 m., naar het Nationaal Park, waar we buiten het park een paar uur rondstruinen. Veel Edelweiss. Dan via Zernez weer door het Engadin om bij Sur-En de wandelaars op te halen.

Zij hebben een bijzondere tocht gemaakt, dwars door de bergen van Italië naar Zwitserland. Met een klim naar de Sesvennahut, met een bergmeertje, met aan haar oever de ruïne van een vroeger hut waar ze koffie dronken. Het pad kronkelt over de grens naar de Uina-Schlucht. De Schlucht heeft een nauwe passage, dat men een pad in de rotsen heeft uitgehakt, waar zelfs vele langs vervoerd werd en door smokkelaars werd gebruikt. Mensen met hoogtevrees moeten deze tocht niet maken. 80 m. vallen zegt Peter Kruit. Daarna daalt het pad door bos en wei, en door een beek, door het Val d'Uina tot aan Sur-En.

Onderweg langs een pleisterplaats Uina Dadaint, een boerderij, waar b.v. melk kan worden gedronken. Het is een oud Engadiner bouwwerk. De tocht is zeven uur en tegen 17.30 uur wordt men opgehaald door de bus.

donderdag 27 augustus (***)

Siem Huyzen

Schlinig (Italië) --> Sur En (Zwitserland)

De bus bracht ons via de Reschenpas naar het hoog gelegen plaatsje Schlinig in Italië. We vertrokken om ong. 10.00 uur met zeven personen via een geasfalteerde weg met kruiswegschilderingen door hooilanden naar de Sesvennahut, een lekkere kroeg waar je eerst heel wat zweet voor moet plengen. Onderweg zagen we een grote groep Putters in de distels en langs een rotswand enkele Rotszwaluwen. Tussen de stenen een Tapuit en Zwarte roodstaart. In de hut smaakte de gulaschoep heerlijk en enkelen sloegen een halve liter

De eerste tocht werd in het programma als volgt omschreven: „...het is zo'n tweede uur naar beneden lopen via een moei wandelpad... Doch daar kunnen misverstand en zelfde bus ons al op een punt dat anderhalf uur hoger dan Tschuggen en dus op grote afstand van Davos dan de hogeberg was.

Het pad dat we want hogege punt valgden was helemaal niet zo gemakkelijk, wel was het veelal daleind, maar het lieerde over vele stroombegjes. Daar, een voordeel van het gekozen pad was dat het grote en kilometerrekening een heel grote uitkijktoren had die bijna 3000 m. hoog boven de rest van het bergmassief uitsteekt. De Tora met nog vele beroemde plannen meer geschikt plateau niet veel Wallgries (Tschappertum).

Doorredt op sommige plaatsen de in de winter geveallien sneeuw langs huffy hogen, treedt daar een verzuilting van de bodem op en krijgen planiergemeneischappen van het varen hierin kant. Een van ons plukte een kleine tuin, die s'avonds werd gedecimineerd als lunch jaquini. Deze tuin is een kermosoort van een der virtuutchen van de bedoelde planiergemeneischappen.

(Ditse gegevens zijn ontleend aan Gustav Hegg, "Alpenfödera", pag. 30.)

Uiteindelijk na vier uur wandelen-arriverden wij bij Tschuggen, dat het beginpunkt van onze wandeling had moeten zijn. Daarvan was- daar hebben we de postbus naar Davos Dorf genomen. Voor ons groep bleef echter te wachten nog één overnachtstage met de nacht- redbahn naar de „Alpincie Plautentuin“ te maken. We waren evenwel gelukkig over dat gespanne cravattingen, die we tijdens de wandeling over het steile pad hadden opgedaan.

Kees van Dijk (ed.), *Measuring & Reporting (2)*

*Uc hopen danmaa door een vlaanderk geccleste, ontsletten door de ber-
gen. Prachtige vergeteclieen, o.a. op de eenwige steenew van de Oet-
elicgroepe (4000 meter). In dit wondige gebied stond Benneke wolle.
Het bovengecoemde excursiecel werd omgeset in twee mogelijke
bergrondien near Daves. "Vanaf f schuiggen op de Fellelags kumten
twee bergrondedelingen worden gevraagt, een lichte en een zwart-*

Dit passendeerden we de gesens by een leuk sticthen paalbyc met een streep bovenop (grens) en een S aan die ene en een L aan die anderde kant. Hammer genoeg moest er in 1957 zo noedig een nieuwwe prologe bertonnen paal by worden geset.

De Uits-Scheldelin is een beeldenis, een uit die leudrelike roswind sommige plaatje met rooslighe hekjes en strandoulingen etlanges. Op sommige plaatje was het jzervework aardig verworongen doot valle- we kruinmen er alle seven vele door en gneude van dit besondere, uitgerekakte slingsgerped. Later teralgjeksend gelooide jo niet dat je daar wien ch sagg vinn ons nog een Sticcarrend en entlige gnezen. In de boerdery Uits-Daadtint nultigeden enkeljen de heerlike kellego- maskte voghun, een baak volt Heit blodigesche wonder, wat daer rondleip was oen kake leip met den kuleton.

Nu dese verpouing kwam het z-g. snaie stuk van 2 uit. Hier verded- wen vooruit. Maar dit duurde niet lang, al gauw bleek dat we het samme noch beter hadden. De verhoudinge + manieren en 3 vrouwen was ook wel niet, gezien het grote percmage danses in de folie Denehereths, Spookorths, Zwartwondende wespblan can noode grecpi. De snie tocht viel erg mee, er was veel te zien onderweg o.a. surjochtunne paddesiel, Gcde gentiaan. Ook werd nog gezien Mor- gesleter, Engelsemen, Alpenraonkel en Alpinekkewer.

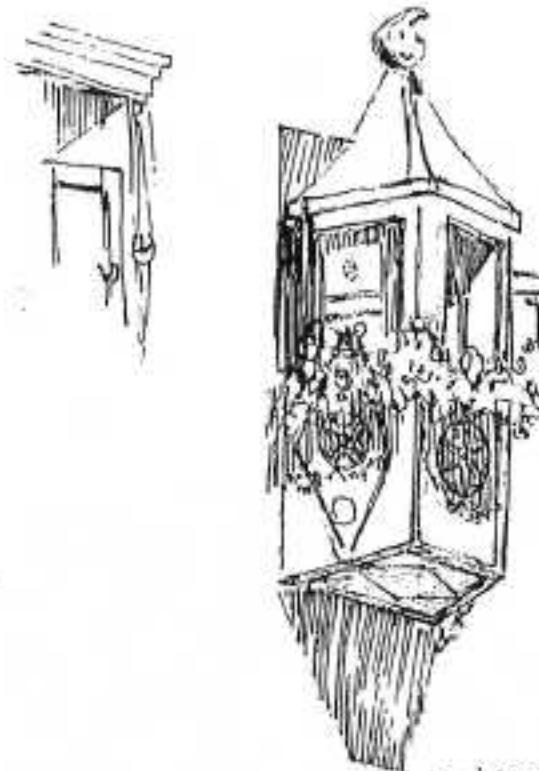
By een bruggege over de beek Zutgen we een tweede biologisch won- der, nu de cieren van de pleschutlingspad. Het dier nacel zagen we amict genoeg niet. Maar de eleren zit op de grovehle plant ge- egl.

zijn negenen af bij parkeerplaats P9, voor een wandeling naar Val dal Bosch met een stijging van 1906 m naar 2328 m en daarna een afdaling naar 1878 m (P7) en verder naar P6, waar de bus ons weer op zal halen.

De wandeling begint goed. Reeds in het begin zien we een Lammergier zwevend langs de hellingen. Hij laat zich van alle kanten bekijken voor hij op een rotsplate landt. Daar was hij goed te zien. Zijn gele kop met zwarte oogstreep, zijn warm oranje borst en roestgele onderdelen. Tenslotte keert hij ons de rug toe en spreidt hij al rustend zijn vleugels. Daarna stijgen we verder door een prachtig landschap langs de route staan borden met informatie over het park en allerlei dieren. Opeens zien we dat unieke bloempje (*Senecio abrotanifolius*) en even verder wat hoger Edelweiss. En net als we die aan het bekijken zijn komt de Lammergier weer terug en vliegt laag over ons, zodat we hem nog eens goed kunnen zien. Als hij wat verder weg is wordt hij aangevallen door Alpenkauwen. Verder gaat de tocht. Eerder hadden we al een Rozenkransje gezien. Nu zien we nog Dwerggentroost, Alpenvrouwenmantel en Alpenogentroost. Rotszwaluwen begeleiden ons hier en daar en al stijgend zien we Gemzen en 2 hinden op een bergkam.

Ook is er een beest in een grot, of is het een Lammergier?, neen, toch een beest. Het heeft 2 hoorns, opnieuw een gems. Wat doet die daar in die grot? Vond hij het te warm? Wij liepen tenminste lekker te puffen in de zon. Tenslotte, na nog wat genzen bewonderd te hebben, beginnen we met de afdaling.

We lopen een stukje door een bos en daar is opeens een paartje Kruisbekken. Het rood-bruine mannetje laat zich goed zien, hoog in een boomtop. Hij haalt zaden uit een kegel. Ook zien we toch nog marmotten, die zich de rest van de weg nog niet hadden laten zien. Op het eind ziet Siem met zijn 10x-kijker op een onmogelijk grote afstand nog Rotslijsters. Daar gaat hij samen met Ben op af. Drie dames blijven achter en worden beloond met een Waterspreuw (helemaal net op het moment dat hij wegvlucht) en verder nog Stuarmezzen en Matkopjes. Tenslotte voegden we ons bij de rest van de groep en gingen we met de bus weer huiswaarts.

ARDEZ

ZWITSERLAND

vrijdag 28 augustus (*, ***)

An Westerweel

08.30 uur vertrok de bus naar Scuol, waar de chauffeur ons het hotel Belvédère wees, waar we 16.30 uur opgehaald zouden worden. Verder naar Guarda, een plaatsje dat voornamelijk leeft van het toerisme. Zo'n 30 jaar geleden was ik hier ook, m.i. is het er niet mooier op geworden.

In Guarda scheidden zich onze wegen. De langzamen vertrokken ongeveer 10.45 uur naar Ardez. Al gauw vond er weer een splitsing plaats.

Maar hoe dan ook, of we nu boven of beneden liepen, we hebben enorm genoten van 't mooie weer, de rust en voor ons de lucht van vers gemaaid gras. Vermeldenswaard: de vlinder Morgenrood en een enorme runs van de Wolfsmelkknijlstaart. In Ardez maar kort

dinsdag 1 september ('94)	dinsdag 8 september ('94)
We vertrokken vanuitgegaan om 08.30 uur met de bus naar het Nationaal Park.	Naar het park. Daar eerst flinken we naar het National Parkhuis in.
Zaterdag, waar we informele konden krijgen en een rondomreisling over het park was te zien. Tochens hebben we een film over het park gezien. Daarna nog 300 m. lopen naar de bus die voor een hotel stond waar we later hadden gezellige nacht. De rondomreisling tussen geopende gesplits en wel voor de lichte en de zwartetouch. Daar werd de groep in bij de lichte groep, hoewel toch?	De bus bracht ons een einde op weg voor een prachtige wandelpad
De certe lid was het wel himmen. Nou verschildende leuke plannen gezien en in enige lid kunnen we dan bij een wiede. Daar had je een prachtig uitzicht op de bergen en tegenover hebben we ook een heerlijke ontstaan van de bergen en tegenover hebben we ook steeds hetzelfde op moeke bergtoppen. We waren ruim op tijd voor de vertreklijd van onze bus (16.30 uur), zodat we nog iets konden spullen. Om ons 18.45 waren we weer thuis.	Parc National Svizzera, zwarte route.
Name: Vadege!	Name: Vadege!
dinsdag 1 september ('94)	dinsdag 8 september ('94)
De bus redt ons naar Zermatt, waar we eerste het National Parkhuis bezochten en een recente film over het NZP. Park bekijken. Daarna werden we koffie en beperden onze route. De bus zette ons niet door.	Parc National Svizzera, zwarte route.

terdaamse (bij) huool weer). Alleen het Herfsttuinbos was nog herkenbaar. Tegen 15.15 uur waren we in Sur-Een, waar we op het dorpsplein bleven wachten op de posbus.

Tijdens deze pauze werden we opgesloten voor een overlegende Sfeermaand. Even later zagen we 3 exemplaren rond-ezelken, een middige panorama. Als slot nam een Siembaard een duikvlucht. Met de posbus ronden we weer Sent, waar we even kou-decineën, een maatje, af. Vanaf over de heidevelden. Vandaar over de lantidderde oeverbekende weg naar Val Singesstra. Al niet zo een makkelijke tocht met 0 m slijfing (2 schoonges). Allegra.

zaterdag 29 augustus
mochtand lederen weet op de trein naar School voor kinderen-
raadsgroepje. Toen moesten we op de trein weer School voor kinderen-
raadsgroepje. Deze dag wilde lederen op eigen wijze in
Opmerkking van Nooitse: "Julie waren wel aan een dagje vakantie
bez." zondag 30 augustus (*)

wil een "pasfoto" maken van de knapste van het viertal, maar ze prefereren het groene gras boven de KNNV-toerist. Met de gondel weer naar Scuol en via halte "Belvédère" brengt de bus ons om half vijf thuis, nadat we in Sent Dory haar groep hebben opgepakt.

maandag 31 augustus (***)

Ben van Dijk

Vandaag een laat ontbijt, om 08.30 uur. Om 10.30 uur per hotelbus naar Scuol, bij hotel Belvédère uitgestapt. Hier een uitstekend terras met echte notentartaart. Van 11.00 uur tot 12.00 uur kon ieder zijns weegs gaan. Om 12.00 uur vertrok de Inn-dal wandeling (2 slofjes). Over het Bassa Engadin voetpad, een steile afdaaling naar de Inn. Vanaf de voetpadbrug een goed uitzicht op Unter-Scuol, en de oude overdekte Inn-brug. Vanaf de andere oever namen we de uitgezette route naar Sur-En. We liepen door een naaldbos met af en toe interessante waarnemingen: Eenbes (met 1 bes). Deze donkerblauwe bes is giftig en veroorzaakt onpasselijkheid, braken, diarree en pijnlijke samentrekking van blaas en darmen. Dit lijkt verdacht veel op de symptomen in de KNNV-gelederen. Het is niet onmogelijk dat de kok deze bes als pittig kruid door het eten verwerkt! Mahlzeit.

Her en der staat ook Christoffelkruid met giftige zwarte bessen (een proto-anemonine). Ook Blauwe monnikskap, hiermee pleegde Aristoteles zelfmoord. Verder Boksdoorn, Duitse gentiaan, Klaproos, enkele uitgebloeide orchideën en Stofzaad. Een Notenkraker vloog voorbij met een volle krop; landde in de top van een spar, maakte wat braakbewegingen en floep, hij had opeens een dikke noot in zijn snavel. Een wel zeer vreemde waarneming.

Halfweg Sur-En daalde de groep af naar een lunch-waitje met uitzicht op Sent. In de rivierbedding zaten twee Knobbelzwanen, een Blauwe reiger liet zich even zien. De langzame groep moet ons hier hebben ingehaald!

Verder ging het richting de Inn-stuw met 2 Grote gele Kwikstaarten. Niet een aantrekkelijk landschap. We liepen snel verder, steeds speurend naar een Waterspreeuw, welke zich helaas niet liet zien. Er was nog een koffiestop bij een waitje. We waren net te laat, want alle kenmerkende Alpenplanten waren net gemaaid door een boe-

tegemoet of achterop rijdt. Dan is er een gele fiets die een paar honderd meter voor ons stopt. Als wij horen praten spuren wij naar zijn maatje.... Vergeefs; hij staat te telefoneren! We ervaren het als een giller zo bijna aan het eind van deze harmonieuze zonnige zondag.

En dan toch dat geluksrijm nog:

Elizabeth Baerselman

Schetsend op het zadel
Op de grens van kalk en gras
Zag 'k hoe wel honderd vlinders
-Glanzend en fleurig als Venetiëans glas-
Heerstreken op die oude
zwart-rood-gouden
zwaar versleten zijden das.
'k Wist weer dat voor geluk
Meest minder nodig was.
zondag 30 augustus (***)

Ina Boelaars

Met z'n zessen: Simon, Dory, Gerrit, Anneke, Nance en ik gaan we op stap. Aanvankelijk richting Chavriz Pitchen. De vertrekhoogte is 1527 m. Nance ziet de Bergnachtorchis? In de dikke moslaag cromheen staan vele soorten orchissen. Simon wijst op een boomstronk de Koriander- of Venkelhoutzwam aan. Even later zien we ook de Vliegenzwam en de pittig smakende Peperboleet. Na lang turen denken we twee gemzen te zien. Bij sterk verweerde, afgebrokkelde lagen van een rots maken twee Rotskruiwers een grilige vlucht als vlinders. Als 's morgens de zon op de rots schijnt komen ze insecten vangen om vervolgens, met korte wiekslagen tegen het lijf in een rechte vlucht ervandoor te gaan. We namen heel veel tijd om deze grijs met rood gekleurde vogels bezig te zien. Ze lieten zich in hun ijver van alle kanten goed bekijken. We hebben dan al 125 m. geklommen.

We volgen nog steeds de brede steeds stijgende weg naar Pra San

Door, genoeg dat we van de stilte.
De boelde smakelijk te superlekker in once punzess... en het uitlijdt
Want al moeder en moeder... en het klimmen werd al hoger en hoger,
Op een gegeven ogenblikk komden we het pad niet meer vinden... en
hebben na Fredatisch (2410 m) dan ook echt over kooienpaddes
gekdommen. Op de bergkam aangekomen was het link koud door
de wind... dit was omkleden goblazzers.
Eenmaal op de top even een uitgelachien secer. Yerl (2828 m).
Daar vonden we een Gipfelblüch, harstikkie leuk. we stond op de
Nog hoorlijk een poos genietien, zjin we weer afgedaanlid, naar Alp
Pradatisch (2076 m). Bij het alraden kregen we links wiedeklinen
welandden doortrekken naar het pad ons weer naar het holc
leidde. Bij het bruggje zjin we nog even op het bankje gaan zitten
om uit te rusten in de tuink te weeken bij thuiskomst dat we hele-
maal niet zo moe waren.

Wel hebben we de Zwarte roodstaan, Raven, Scenariend, de Eef-
lijster, Alpenheggenus en misschien Smeuwbochen gezien. Ook nog
een gekke mits op flinke hoogte... een ree in de boszen en dat was
het wel (sorry ook nog een konijn).

Bij moe meer heel verrederd. Hele was gewoon geweldige
wandeling weer een "makkie". De bus van 't huis rijdt half elf voor en
brengt ons naar School. Dory gaat met haar lopers een wandeling
langs de linne naar Senn macken. Mouse gat niet con groepje met de
gondelbaan naar Martinius. Hier is een seer vrij zicht naar harte-
langs sta ik meteen, lospend langs de Via Brigadijn, een weilege vol
uitgeplaatgatoren (Centraal Asclepiadea). Er is veel gemeld,
maar langs de weg kan't o.a. G. Germanniaca en G. campbellis. Met
Mouse sta ik langs te wachten hy een wel met kooitebeesten. Mouse

De avond voor het vertrek was er al enige spanning te voelen onder de 4 mensen die naar de top zouden klimmen. Over "wat meer te nemen", "hoeveel te vertrekken", en "zorgen om het weer". We hebben dan ook nagevraagd wat de weersverwachtingen zouden zijn voor deze grote dag.

Vroeg in de vroege ochtend, en weg waren. Met alleen een strok in de hand op weg naar Vira (1602 m). We hadden er alle vier veel zin in, en de sfeer was dan ook super goed! Op het gras was je de ziel in. De hechting ging maar DISCHOBALAS (2070 m). daarna weer Pradeganum (2303 m). Er was veel Heide te zien en tussen ons kleisteren

De Piz Armin bedoelde door Siem, Ben, Lies en Liesbeth.

Fijn nu. Een ES-langs de weg heet Elsesvalgjallien. Gertt rekt zich aan de frambozen en klimt stelt achter voor een Campantua. Pria San Flurin, sien we vele Alpenmannen zich opwarmen in de zone. Er lopen matrömotenpaades door de wethuizen. Aljyd weer back om deze becsten gade ic sian.

Een Grote gentiana staat nog in bloei. Vele anderien tonten in elegies de zaddozien of liebbon noog selschts blad. Voor de tweede kocci zien we de selschvalle op 2045 m. bij Alp Pria San Flurin, drikken we een balsem - of kwartitter melk voor resp. 2 en 1 franc.

Terug richting Zout huppech een ree over de wederen omlaag. We hebben alle tijd om bi het hof te Zout van de zalgige notemarren en koolcie te genietien. Ik bekijk met aandacht alle legepastie knust van het hol, die is geslispererd op het kassetteplafond. De loegang eeuwenen. In een This zit ik binnehet kassetteknust. De krekkenlande Middle- holt een tempehingang met phaseters en een hechtijst. Links op de De venselritten lykken op Middleannwe Hesschedemuntien, leen men de laurier van het maken van grote ruiten noog niet verstand. Om de venselers elgenjdse houlen versieringen. Amike zegd dat ze het se klas voor thuis te kopen, nog mar even niet aan denken.

Liesbeth van Eszondag 30 augustus (***)

TOTAALLIJST HOGERE PLANTEN

K.N.N.V.-reis 23 augustus t/m 5 september 1998
Graubünden: Val Sinestra

DE VLINDER EN DE BIJ

De vlinder en de bij vlogen blij, vlogen blij
van boterbloem naar boterbloem; de vlinder en de bij
zijn een poesje vliegen hebben zij elkaar ontmoet,
maar deze kennismaking was voor geen van beiden goed,
was voor geen van beiden goed.

Zeg vlinder zei de bij, wat doe jij, wat doe jij?
hier middenoop die boterbloem, dat plaatsje is van mij.
De vlinder sprak voorzichtig, want haar stem was o zo broos
ik wil alleen wat rusten, ben je daarom nou zo boos
ben je daarom nou zo boos

Ja vlinder zei de bij, ga opzij vlug opzij, jij hebt geen recht op
deze bloem, die is alleen van mij.
En zwijgend vloog de vlinder op een ander bloempje aan,
maar in haar grote ogen blonk een diamanten traan.
blonk een diamanten traan.

Toen kreeg de bij berouw, echt berouw, diep berouw
en riep dat hij de boterbloem toch niet haar deelen wou,
maar schijf de vlinder kon niet, want ze werd openens zo moe
haar pootjes gingen trillen en haar oogjes vielen toe
en haar oogjes vielen toe

Een toen pas zag de bij, boze bij, domme bij
dat het vlinfertje te sterven lag, beseden in de wei
Hij heeft nog wel gehuisterd naar haar laatste vlinderwens,
maar zij heeft slechts gefluisterd jij lijkt sprekend op 'n mens
jij lijkt sprekend op 'n mens.

(Peter Lorit)

Ondslot er in het verlangbuelsje - geen minste meer
was! De planten en paddenstoelenlijst is niet
-opgefleurd- door Maurice. Tot ziens!

SOORTNAMEN

De wetenschappelijke namen komen uit Flora Helvetica (1). Als een soort ook vermeld is in Heukels (2), maar onder een andere wetenschappelijke naam, wordt die er tussen haakjes bijgevoegd. Indien nodig ter voorkoming van verwarring kunnen ook nog extra één of enkele andere synonymen vermeld worden.

De Nederlandse namen komen, indien aanwezig, uit Heukels en zijn voorzien van een soortnaamcode (bv. RH 0774 of BB 2229). Bovendien wordt een toevoeging aangebracht, als de soort in Nederland bedreigd is, in de vorm van één van de vijf codes in de Rode Lijst (R0 t/m R4). Van alle soorten, die niet zo'n officiële Nederlandse naam dragen, wordt een "verzonnen" Nederlandse naam, of in noodgeval de Duitse naam uit Flora Helvetica, cursief en tussen haakjes in onze totaallijst vermeld. Deze verzonnen namen zijn gebaseerd op drie verschillende categorieën van bronnen, in volgorde van voorrang: a. naam al gebruikt ten goedekeurdi in vorige totaallijsten van buitenlandse KNNV-reizen (3); b. naam uit oude floras, plantenboekjes enz.; c. naam zelf verzonnen uit (vaak als vertaling van) buitenlandse namen of betekenis van wetenschappelijke naam.

OVER DE VOLLEDIGHEID EN DE BETrouwBAARHEID

In ieder geval is op de eerste twee excursiedagen zo goed mogelijk geprobeerd compleet te schrijven door de samensteller van deze totaallijst. Ook voor alle volgende dagen was dat de bedoeling, maar soms kwam, door een overstelpende grote hoeveelheid van nieuwe vondsten, het schrijven van de al bekende soorten in het gedrang. Bovendien gingen bijna iedere dag de KNNV-ers in twee (of nog meer) groepen het veld in. Uit de groepen, waarin de samensteller niet aanwezig was, zijn aanvullende lijstjes aangeleverd, maar ook daar is compleetheid niet gegarandeerd. Tenslotte is de periode van 23 augustus tot 5 september rijkelijk last in het seizoen, althans wat betreft de plantenstudie. Alle voorjaarssoorten en een deel van de zomersoorten zijn ons volledig ontgaan. Desondanks kon de lijst afgesloten worden met een aantal van 464 soorten (plus nog 6 extra ondersoorten onder de al aanwezige grote soort en nog 3 vondsten waarvan alleen het geslacht bekend is).

Veel soorten konden door ervaren plantenkenners al in het veld worden benoemd en door de samensteller ingeschreven. 's Avonds werd met behulp van de aanwezige literatuur, vooral de onvoortreffelen Flora Helvetica, ijverig gedetermineerd en tenslotte zijn er nog ruim 100 soorten als herbariumexemplaren, tussen oude kranten in de koffer, meegenomen naar Amsterdam om ze daar (opnieuw) definitief te determineren. Dat betreft soorten, waarvan in Val Sinestra de determinatie niet goed wilde lukken (bv. binocular nodig of wegens tijdgebrek (vooral grassen en zeggen) in het geheel niet gedetermineerd waren of soorten waarvan, met welk argument dan ook, een homieuw onderzoek gewenst was. Bijna al deze vondsten hebben het transport naar Amsterdam ongeschonden overleefd, zijn daarna gedetermineerd uit Flora Helvetica, sommige na gedetermineerd uit Heukels en enkele uit Flora Europaea (4). Als bewijsmateriaal zijn ze nu bewaard in mijn herbarium.

OVER HET TERREIN EN DE RESULTATEN

Graubünden ligt volgens Heukels in de Middeneuropees regio, terwijl Nederland in West-Europa ligt (behalve Zuid-Limburg; dat ligt ook in Midden-Europa). Het gevuld is dan ook dat van onze in totaal 464 gevonden soorten er niet minder dan 158 in het geheel niet in Heukels te vinden zijn en bovendien zijn er nog 108 weliswaar vermeld in Heukels, maar in de Rode Lijst (sommige zelfs al verdwenen in Nederland) en/of beschermd en 20 met een bijzonder naamcode (met BB in plaats van RH), bv. door adventief of verwilderd te zijn. De beide laatste twee categorieën heren dus eigenlijk meer in de Middeneuropees regio thuis. De optelsom geeft dus 158 + 20 + 108 = 286 europee soorten en 464 - 286 = 178 nederlandse soorten.

nr.	naam	sof	locatie	comm.												
				0 0	1 1	2 2	3 3	4 4	5 5	6 6	7 7	8 8	9 9	1 0	1 1	2 2
	<i>Hydnellum concrescens</i> (Pers.) Bunker Gezoneerde stekelzwam 332.04.0 BE	div.m	H													
	<i>Hydnellum ferrugineum</i> (Fr.; Fr.) P. Karst. Roodbruine stekelzwam 332.06.0	N.a.m									H					
	<i>Hydnellum scrobiculatum</i> (Fr.; Secr.) P. Karst. Ruwe stekelzwam	N.a.m									H					14
	<i>Hydnellum repandum</i> L.; Fr. Gele stekelzwam 333.01.0 BE	Fa.m								x						
	<i>Ischnoderma benzoinum</i> (Wahlenb.) Fr. P. Karst. Teerlekkenzwam 342.01.0	N.a.s							x							
	<i>Laetiporus sulphureus</i> (Bull.; Fr.) Murrill Zwavelzwam 348.01.0	Lo.p	x													
	<i>Phellinus hippophaecola</i> H.John Duindoornvuerzwam 374.05.0	Hi.p						x								
	<i>Phellodon metaleucus</i> (Swartz) Fr./P. Karst. div.m Tenger stekelzwam 375.02.0 BE										H	x				
	<i>Piptoporus betulinus</i> (Bull.) Fr./P. Karst. Berkzwam 380.01.0	Be.p														
	<i>Ramaria eumerpha</i> (P. Karst.) Corner Naaldbeeskoraalzwam 389.03.0 BE	N.a.s									H					
	<i>Sarcodon imbricatus</i> (L.) Fr./P. Karst. Geschubde stekelzwam 395.01.0 BE	Fm.m	x				x				x					
	<i>Stereum sanguinolentum</i> (A. & S.) Fr./Fr. Dennebloedzwam 409.05.0	N.a.s	x													
III	Phragmobasidiomycetidae - Trilzwammen															
	<i>Tramiscus helveticoides</i> (DC; Fr.) Donk Spateltrilzwam 444.01.0 GE	N.a.s	x	x												
IV	Gasteromycetes - Bulkwammen															
	<i>Bovista plumbea</i> Pers.; Pers. Loodgrize bovist 202.05.0	div.s									x					
	<i>Geastrum limbatum</i> Fr. Gewimperde aardster 211.04.0 KW	N.a.s			x											
	<i>Geastrum quadrifidum</i> Pers.; Pers. Vierslippige aardster 211.10.0 EB	N.a.s									H					
	<i>Geastrum rufescens</i> Pers.; Pers. Rode aardster 211.15.0 EB	Lo.s						x								
	<i>Lycoperdon molle</i> Pers.; Pers. Zachtstekelige stuifzwam 216.04.0	div.s	x	x	x											
	<i>Lycoperdon perlatum</i> Pers.; Pers. Parelstuifzwam 216.05.0	div.s										x				
	<i>Lycoperdon pyriforme</i> Schaeff.; Pers. Peervormige stuifzwam 216.06.0	div.s	x													
V	Ascomycotina - Zakjeszwammen (Bekerzwammen enz.)															
	<i>Chitrymenia limicola</i> (De Not.) Bagl. Dennis	me														
	Oranje borstelbekertje 574.01.0															
	<i>Otidea alutacea</i> (Pers.) Massal. Zoomkleurig hazeoor 658.01.0 BE	Lo.m	x													
	<i>Scutellinia scutellata</i> (L.) Fr.; Lamb. Gewone wimperzwam 699.04.0	div.s						x								
																30

locatie
 omschriften boven de kolommen:
 0 = datum en/of locatie onbekend
 1 = 24 aug. omgeving Val Sinestra
 2 = 25 aug. Mouse: Tschlin → Vnz
 Dory: Tschlin → Vinedi
 3 = 26 aug. hele groep: Pontresina, daarna
 Mouse: Barninapass
 Dory: Val Trupchun
 privé: Diavolezza
 4 = 27 aug. hele groep: Reschenpas → Schlingen, daarna
 Dory: Schlingen → enz.
 Mouse: vervolg Reschenpas, Burgeis, Glurns, Müstair, St.Maria,
 omg.Zernaz: rand van Nationaal park
 5 = 28 aug. Mouse: Guarda → Ardez → Scoul
 Dory: Guarda → bovenlangs Ardez → Ftan → Scoul
 vrij dag
 privé: lo.a. ? Sur-en
 Mouse: Val Sinestra → Zuort → Vnz → Val Sinestra
 Dory: Pra S.Florin
 6 = 31 aug. Mouse: Scoul → Selbahn
 Dory: Scoul → Sur-en
 9 = 1 sep. hele groep: Zernaz, daarna
 Mouse: Dva Spin → il Fuorn in Nationalpark
 Dory: route 9 → 8 → 7 → p.p. 6 in Nationalpark
 10 = 2 sep. Mouse: Fluelapass → Davos
 Dory: Schwarzhorn
 privé: Illosolengad → Sent
 Mouse: Tarasp
 Dory: Sent, bovenlangs → Selbahn → Scoul
 11 = 3 sep. hele groep: S-charl, daarna
 Mouse: laag
 Dory: hoog
 comm. = commentaren, nl.
 cf. (confer = soortnaam niet met 100% zekerheid benoemd;
 nummers 1 t/m 13 verwijzing naar voetennoten, onderaan de namenlijst,
 tekenen in de kolommen:
 x = soort aanwezig (bekend gescht, zonder of met vluchtlige veld-determinaties)
 + = soort nauwkeurig gedetermineerd
 H = soort gedetermineerd en bevindt bewaard als herbariumexemplaar.

LITERATUUR

- K.Lauber e.a.: Flora Helvetica (1996)
- R.van der Meijden: Heukels' Flora van Nederland (1996)
- KNNV: reisverslagen, o.a. Aosta (1995), Binn (1996), Cental (1997)
- T.G.Tutin e.a.: Flora Europaea, vol.1 t/m 5 (1964-1980)
- H.P.G.Helgeman: Cursus Centrale Alpen (Troll) (1981)
- "Kartographie": Vegetationskarte des Schweizerischen Nationalparks und seiner Umgebung, 1:50.000 (1992)

Nr.	Naam	soort	locatie	commissie													
				0	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	<i>Corticarius cinnamomeus</i> (L.; Fr.; Fr.) Kaneelkeurige gordijnzwam	div.m							x								
	<i>Corticarius odorifer</i> Britz. (Amoegordijnzwam)	Pc.m								H	x						3
	<i>Corticarius venetus</i> (Fr.; Fr.) Fr.	029.45.0 VN										H					4
	var. <i>montanus</i> Mos. (Groene aparegordijnzwam)	Pc.m															
	<i>Cystoderma amianthinum</i> (Scop.) Fay. Okergale korrelhoed	div.s	x														
	<i>Gomphidius glutinosus</i> (Schaeff.; Fr.) Fr.	Na.m									x						
	<i>Gomphidius maculatus</i> Fr. Larikslijkerzwam	050.02.0 VN									x						
	<i>Gymnopilus junonius</i> (Fr.; Fr.) D. Orton Prachtvlamhoed	051.07.0	Lo.p	x													
	<i>Gymnopilus sapineus</i> (Fr.; Fr.) R. Mairesse Dennevlamhoed	051.05.9	div.s								x						
	<i>Hebeloma mesosphaeum</i> (Pers.) Quél. Tweekleurige vaalhoed	054.20.9	div.m										x				
	<i>Hebeloma monticola</i> Vesterhoff (Tweekleurige bergvaalhoed)	Na(Bel)m										H					5
	<i>Hygrocybe conica</i> (Schaeff.; Fr.) Kumm. Zwartwordende wasplaat	059.08.9	div.s			x							x				
	<i>Hygrocybe rufida</i> Kühn. Honingwasplaat	059.39.0 BE	div.s									+					
	<i>Hygrophorus agathosmus</i> (Fr.; Fr.) Amandelslijmekop	061.01.0 VN	Pc.m	x													
	<i>Hygrophorus erubescens</i> (Fr.; Fr.) Fr. Roodgeleukte slijmekop	061.16.0	Na.m	x													6
	<i>Hygrophorus penarius</i> Fr. Droge slijmekop	061.18.0 GE	Fa.m		x												
	<i>Hygrophorus russula</i> (Fr.) Quél. Rode slijmekop	061.18.0 VN	Lo.m	x													
	<i>Inocybe geophylla</i> (Fr.; Fr.) Kumm. var. <i>geophylla</i>	064.40.1	div.m											x			
	Witte aantijveelbekop																
	<i>Inocybe terrigena</i> (Fr.) Kuytg. Schubbigt viltkop	066.06.0	Na.m		+												
	<i>Lactarius deterrimus</i> Gröger Peenrode melkzwam	069.17.0	Pc.m	x										x			
	<i>Lactarius scrobiculatus</i> (Scop.; Fr.; Fr.) Vlekstalmelkzwam	070.07.0	Pc.m	x	x											7	
	<i>Leccinum quercinum</i> (Pilat) Green & Ward. (= <i>Lauriacium var. querci</i>)	071.01.0	Na(Pol)m								x						
	Eikeboleet	070.07.0															
	<i>Lepiota aspera</i> (Pers.; Fr.) Quél. Spitsachubbige parasolzwam	073.02.0	div.s		x												
	<i>Leucopaxillus gentianeus</i> (Quél.) Koell. (Bittere dikkhoed)	076.02.0	div.s								H						8
	<i>Melanoleuca subapina</i> (Britz.) Bršky & Stgl. (Alpenvelddikkhoed)	077.02.0	? s														9
	<i>Mycena pura</i> (Pers.; Fr.) Kumm. Gewoon ellenschermje	091.58.0	div.s	x									x				

TOTAALLIJST PADDESTOELEN

K.N.N.V.-reis 23 augustus t/m 5 september 1998
Graubünden: Val Sinestra

SOORTNAMEN

Zowel de wetenschappelijke als de Nederlandse namen zijn grotendeels ontleend aan het "Overzicht van de paddestoelen in Nederland" (1) en zijn daarbij voorzien van een soortnaamcode, bv. D03.11.0 (Vliegenzwam). Bovendien is een toevoeging aangebracht als de soort in de Rode Lijst (2) geplaatst is, d.w.z. dat hij in Nederland een bedreigde soort is. Behalve de namen is ook de rangschikking van het paddestoelenrijk in 6 grote groepen gevolgd van het Overzicht. De rang van deze 6 groepen in de taxonomie is echter nog lang niet opgeheven. In het Overzicht is daarom ook afgaan van een verdere onderverdeling in klassen, orden en families. De geslachten zijn rechtstreeks alfabetisch in de betreffende groep geplaatst en de soorten alfabetisch in het betreffende geslacht.

Voor soorten die niet in het Overzicht vermeld zijn is in andere bronnen gezocht naar Nederlandse namen, of anders zelf verzonden, of in noodgeval een Duitse naam. Al deze niet officiële namen zijn cursief en tussen haakjes in onze totaallijst aangebracht.

OVER DE VOLLEDIGHEID EN DE BETROUWABAARHEID

In principe kunnen paddestoelen twaalf maanden in het jaar groeien, weliswaar iedere soort in zijn eigen seizoen. Alleen al daardoor is een volledige inventarisatie in een gebied tijdens een vakantiereis van twee weken uitgesloten. Het hoogseizoen van paddestoelen, alom bekend van september, oktober en november, was duidelijk al begonnen bij onze reis van 23 augustus tot 5 september. Weersomstandigheden waren ook buitengewoon gunstig: veel regen vooraf en prettige temperaturen ($\pm 20^{\circ}\text{C}$) tijdens de reis. Veel soorten en grote aantallen werden daardoor gezien. Kleine kwetsbare of vergankelijke exemplaren, zoals Brookstaaltje, Mycemas, kleine inktzwammetjes enz., konden wij echter niet meenemen, noch in het veld benoemen, omdat de daarvoor benodigde specialistische literatuur en de instrumenten (microscoop, chemicalen en droogapparaat) niet voorhanden waren.

Alleen alles wat in het veld ondubbelzinnig bekend was, of 's avonds uit platenboekjes met zekerheid gedetermineerd kon worden werd onmisbaar ingeschreven. Wat "stevige" exemplaren, die in de hotelkamer boven de verwarming provisorisch gadroegd konden worden, gingen mee naar Amsterdam en zijn daar microscopisch onderzocht en op naam gebracht.

TERREINEN, WAABNEMINGEN EN RESULTATEN

Uit de verschillende vegetatie-eenheden, die wij bij onze excursies doorbraken (zie ook verhaal in de Planten-lijst) was de paddestoolenoogst grotendeels afkomstig van de bossen en slechts weinig van de hooi- en graslanden, moerasjes en stenige terrassen. Opvallend was daarbij het grote aantal mycorrhiza-paddestoolssoorten, nl. precies de helft van het aantal waargenomen soorten (43 van de 87). In Nederland is juist het aantal van deze groep drastisch achteruit gegaan (o.a. door lucht-, water- en bodemvervuiling), zodat excursie lijsten zelden meer dan 20% van het totaal aan mycorrhizasoorten tellen. Van deze 43 uit Graubünden waren er 6 strikt gebonden aan Den, 5 aan Sper, 5 aan Larix en 7 aan diverse Naaldbossen en de overige 20 waren minder kieskeurig of hadden voorkeur voor loofhout. Zie ook de kolom oef in de totaallijst.

LEGENDA

RL = Rode Lijst

GE = gevoelig (voorheen ± R4 = potentieel bedreigd)

KW = kwetsbaar (voorheen ± R3 = bedreigd)

BE = bedreigd (voorheen ± R2 = sterk bedreigd)

EB = ernstig bedreigd (voorheen ± R1 = bezig uit te sterven)

VN = verdwenen (voorheen ± RL = vermoedelijk uitgestorven)

cf. = conter = soort niet met 100% zekerheid benoemd

s.lst = in brede zin (vondst van vormsleide soort of van één van de dubbelpartners)

s.str. = in strikte zin

oef = organisme en functionele groep

nr.	naam	locatie	comm.									
			0 0	1 1	2 2	3 3	4 4	5 5	6 6	7 7	8 8	9 9
	<i>Muehringia muscosa</i> L. (Moss-Nebelmiere)											H
	<i>Sagina procumbens</i> L. Liggende vetmuur RH 1112						x					
	<i>Sagina saginoides</i> L. Karst. (Alpenvetmuur)									H		
	<i>Seponaria ocymoides</i> L. (Rotszeepkruid)						x				x	
	<i>Silene scouleri</i> (L.) Jacq. (Stengellose silene)							x				
	<i>Silene dioica</i> (L.) Clairv. Dagkoekoeksbloem RH 0807							x				
	<i>Silene flos-jovis</i> (L.) Clairv. (Aaphersilene)									H		
	<i>Silene pratensis</i> (Rafn.) Godr. (In Hk: <i>S.latifolia</i> spp. <i>alba</i>) Avondkoekoeksbloem RH 0805								x			
	<i>Silene nutans</i> L. Nachtsilene RH 1204 (R4)								x			x
	<i>Silene pusilla</i> W&K (= <i>Heliosperma quadrivalvis</i>) (Strahlensame; Dwergsilene)							x				
	<i>Silene rupestris</i> L. (Rotssilene)						x		x			x
	<i>Silene vulgaris</i> (Moench) Garcke Blaassisels RH 1206						x	x				
	<i>Stellaria graminea</i> L. Grasmuur RH 1248						x		x			
40	Polygonaceae - Duivenknoophamilie											
	<i>Polygonum aviculare</i> L. Gewoon varkensgras RH 0988						x					
	<i>Polygonum bistorta</i> L. (In Hk: <i>Persicaria bistorta</i>) Adderwortel RH 0959						x	x				
	<i>Polygonum viviparum</i> L. (Knobbelchen-Knöterich; Levendbarende duizendpoot)							x				
	<i>Rumex alpinus</i> L. (Alpenzuring)						x					
	<i>Rumex crispus</i> L. Krulzuring RH 1098							x				
	<i>Rumex longifolius</i> DC (Langbladzuring)						x					
	<i>Rumex obtusifolius</i> L. Ridderzuring RH 1101							x				
	<i>Rumex scutatus</i> L. Spanse zuring RH 1104							x				
43	Hypericaceae - Hertshooifamilie											
	(In Hk: Clusiaceae)											
	<i>Hypericum maculatum</i> ssp. <i>maculatum</i> Crantz (In Hk: <i>H. maculatum</i> s.str.) Gevlekt hertshooi RH 1482									H		

1. extraam. groot exemplaar
2. in oudeeldeel uitstaanderen
3. Androceras spec.; warm
hoog was; ooit uit Libië
4. Raaphaeus volledig zeldzam
Achmeia hanthochitola
5. aardbeien uit Florida Hawkes
bij nauwstaande deel
6. mesmanen voor nauwstaande
Baccharis vallis
7. mesmanen voor nauwstaande
P. strigosus
8. exsiccatae.
G. gemerita; nauwstaand
Rhododendron spec.
9. Pimeliodes spec.; geblad
Papilio (Appias) spec.
10. Rhododendron spec.; geblad
11. ondiep, verwante soorten
Papilio (Appias) spec.
12. meegenoemden soet deller
Hederaum glaucum
13. waddettemrade, kan du
C. parvula; in Florida Hawkes

totaal 454 soorten

nr.	naam		locatie									comm.	
			0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
53	Ressdaceae - Resedafamilie												
	<i>Ressda lutea</i> L.							x					
	Wilde reseda RH 1062												
54	Empetraceae - Kraaihei-familie												
	<i>Empetrum nigrum</i> L. s.ssp.									x			
	Kraaihei RH 0447												
55	Ericaceae - Hemafamilie												
	<i>Arctostaphylos alpinus</i> (L.) Spreng. (Alpenberenherzt)					x							
	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i> (L.) Spreng. Berendruif RH 0088 (R2)			x									
	<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull Struikhei RH 0186			x	x				x				
	<i>Erica carnea</i> L. (Schneehoede)								x				
	<i>Rhododendron ferrugineum</i> L. (Roestbladig alpenrosje)										x		
	<i>Vaccinium myrtillus</i> L. Blauwe bosbes RH 1329								x	x		x	
	<i>Vaccinium uliginosum</i> L. Rijbes RH 1330 (R3)				x								
	<i>Vaccinium vitis-idaea</i> L. Rode bosbes RH 1331					H				H			
57	Monotropaceae - Stofzaadfamilie												
	<i>Monotropa hypopitys</i> L.			x					x			H	
56	Pyrolaceae - Wintergroentfamilie												
	<i>Moneses uniflora</i> (L.) A. Gray Eenbloemig wintergreen RH 0833 (R4)		x						H	x	x		
	<i>Orthilia secunda</i> L. Eenzijdig wintergreen RH 1039 (R0)		x					x	x		H x		
	<i>Pyrola chlorantha</i> Sw. (Groenbloemig wintergreen)		x										
	<i>Pyrola minor</i> L. Klein wintergreen RH 1033 (R3)				x								
	<i>Pyrola rotundifolia</i> L. Rond wintergreen RH 1034 (R3)		x						H				
58	Primulaceae - Sleutelbloemfamilie												
	<i>Androsace chamaejasme</i> Wulf. (Wringmannschild)												
	<i>Androsace spec.</i> (maxima L. ?) (Akkermansschild)										H		3
	<i>Primula farinosa</i> L. (Melige sleutelbloem)					x			+ x				
	<i>Soldanella alpina</i> L. (Alpenfrankjekkie)									x		cl.	
60	Grossulariaceae - Ribesfamilie												
	<i>Ribes alpinum</i> L. Alpenbes RH 2108						+					4	

nr.	naam	locatie	comm.									nr.	naam	locatie	comm.										
			0 0	1 1	2 2	3 3	4 4	5 5	6 6	7 7	8 8	9 9			0 0	1 1	2 2	3 3	4 4	5 5	6 6	7 7	8 8	9 9	
133	Cyperaceae - Cypergrassenfamilie													Potentilla argentea L. Viltgzenzerik RH 1007			x								
	Blymus compressus (L.)Link Platte bies RH 1157 (R2)													Potentilla aurea L. (Gouden gzenzerik)											
	Carex alba Scop. (Witte zegge)													Potentilla erecta (L.)Röbuschel Tormenteli RH 1008	x										
	Carex davalliana Sm. (Davalliana-zegge)													Rubus idaeus L. Framboos RH 1091	x	x									
	Carex diocia L. Tweebladige zegge RH 0223 (R1)													Rubus saxatilis L. Steenbraam RH 1092 (R1)	x	x									
	Carex flacca Schreb. Zeegroene zegge RH 0232	x	x	x										Sanguisorba officinalis L. Grote pimpernel RH 1137	x	x	x								
	Carex flava L. Gele zegge RH 0233 (R1)				x									Sorbus aucuparia L. Wilde lijsterbes RH 1227	x										
	Carex hostiana DC. Blonde zegge RH 0236 (R2)					H								Sorbus chamaemespilus (L.)Crantz (Zwergmispel)											H
	Carex leporina L. (in Hk: C.ovalis)					x																			
	Hazenzegge RH 0246																								
	Carex muricata L. Dichte bermzegge RH 0243 (R1)					x																			
	Carex nigra L. (Reichard) Zwarte zegge RH 0244																								
	Carex parise Schultz (in Hk: als syn. met muricata)						H																		
	(Pairas Segge)																								
	Carex pallens L. Blaeke zegge RH 0247 (R3)					H																			
	Carex paniculata L. Blaauwe zegge RH 0248					x			x																
	Carex paniculata L. Plumzegge RH 0249						H	x																	
	Carex sempervirens Vill. (Altijdroene zegge)					H			H																
	Eriophorum angustifolium Honck. Veenpluis RH 0476					x			x	x		x													
	Eriophorum latifolium Hoppe Breed wollegras RH 0478 (R1)						H																		
	Schoenus ferrugineus L. (Roestende knopgras)						H																		
134	Poaceae - Grassenfamilie																								
	Agropyron caninum (L.)P.B. (in Hk: Elymus caninus)																								
	Hondsruggras RH 1073 (R4)																								
	Agropyron repens (L.)P.B. (in Hk: Elytrigia repens)																								
	Kweek RH 0446																								
	Agrostis capillaris L. Gewoon struikgras RH 0019					x																			
	Alopecurus pratensis L. Grote vossenstaart RH 0042																								
	Anthoxanthum odoratum L. Gewoon reukgras RH 0068					x																			

nr. 0820

Phytsuma ovata Honckeny
(Haller's rapunzel)

114 *Bubbiaceae* - Sterbladgentianfamilie

Crucista isevipes Opiz

Kruisbladwalstro RH 0548

Gallium boreale L.

Noords walstro RH 0547 (R1 ->0)

Gallium mollugo L.

Glad walstro RH 0550

Gallium pumilum Murray

Kalkwalstro RH 0553 (R1)

Gallium verum L.

Geel walstro RH 0557

115 *Caprifoliaceae* - Kamperfoelfamilie

Linnæa borealis L.

Linnæusklokje RH 0746 (R4)

Lonicera alpigena L.

(Alpenkamperfoelie)

Lonicera caerulea L.

(Blauwe kamperfoelie)

Lonicera nigra L.

(Zwarte kamperfoelie)

Lonicera xylosteum L.

Rode kamperfoelie RH 0780 (R2)

Sambucus nigra L.

Gewone vlier RH 1133

Sambucus racemosa L.

Trossvlier RH 1134

Viburnum opulus L.

Gelderse roos RH 1367

116 *Dipsacaceae* - Kaardenbollfamilie

Knautia arvensis (L.)Coutier

Beemdstro RH 0692

Knautia dipsacifolia Kreutzer

Bergknautia BB 2450

Scabiosa columbaria L.

Duilkruid RH 1147 (R2)

Succisa pratensis Moench

Blauwe knoop RH 1258

117 *Valerianaceae* - Valeriaanfamilie

Valeriana montana L.

(Bergvaleriaan)

Valeriana tripteris L.

(Driedolfige valeriaan)

118 *Asteraceae* - Composietenfamilie

Achillea erberotta All. ssp.*moschata*

(Mutt./Vacc.

(Muskusdruzdienblad)

Achillea millefolium L.

Gewoon duizendblad RH 0004

locatie			comm.										
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	0	1	2

x													
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

<tbl_r cells="15" ix="1" maxc

